

AnletsBladet

NR 3

SEPTEMBER 2011

Ordföranden har ordet

Inför hösten har styrelsen beslutat att ytterligare utöka verksamheten. Forskarrummet kommer att vara öppet för medlemmar de flesta onsdagar under hösten – ibland under eftermiddagstid och vid några tillfällen under kvällstid. Liksom tidigare kommer lite mera erfarna medlemmar att finnas till hands för att assistera i såväl släktforskarfrågor som med mera datatekniska problem. För den som inte har möjlighet att besöka forskarrummet så finns "Akuten". Skicka in dina frågor till "akuten@botvid.org". Vi turas om att bevaka adressen och kommer att försöka besvara dina frågor. Akuten har blivit mycket populär och vi förväntar oss ytterligare frågor i takt med att medlemmarna upptäcker denna möjlighet att få snabb hjälp. Välkommen också med dina frågor!

I samarbete med Vuxenskolan kommer vi under hösten att genomföra 2 stycken grundkurser i släktforskning. Förutom en kurs på dagtid så annonserar vi nu en kvällskurs och hoppas att intresset från våren håller i sig. Vi hoppas på många kursdeltagare och många nya medlemmar.

Höstens medlemsmöten är intressanta. Detaljerna om alla våra aktiviteter kan du läsa på annan plats i Anletsbladet eller på hemsidan www.botvid.org/.

Sammanfattningsvis så ser jag fram emot en intensiv och utvecklande höst. Jag hoppas du hänger på! Vi ses!

KE Gräns

Släktforskning med hjälp av mantalslängder.

Text: Carin Johansson

Den 27 april hade vi nöjet att hälsa Gunilla Didriksson, bl.a. författare till "Släktforskning Grundkurs", välkommen till vår medlemsträff. Hon gav oss en liten inblick i vad mantalslängderna kan bidra med i vår släktforskning. Detta kan bli aktuellt när man har hållit på ett tag och kommit så långt tillbaks i tiden att kyrkböckerna ännu inte hade börjat föras.

Dels finns den kyrkliga indelningen med stift osv. som vi brukar leta efter våra anor i, dels finns den juridiska indelningen med fögderiverksamhet (det som vi nu kallar skattemyndighet). Med Gustav Vasa och reformationen kom påbudet att föra anteckningar om skattskyldighet för att på det sättet utöka statskassan. Bönderna kunde få vistas på Kungsgårdar för att lära sig om förbättringar inom jordbruket och på det sättet öka skatteintäkterna för staten.

1538 började jordeböcker att föras så att skatt på mark kunde beräknas. Fogdarna bestämde storleken på den skatt som bönderna sedan skulle betala in natura. En gång per år redovisade fogdarna skatten till Stockholm – den årliga räntan.

1571 skapades Älvsborgs lösen som är den äldsta bevarade skattelängden. Den var en extraordinär skatt då förutom jorden även

inventarierna beskattades (1/10 av värdet av lösöret).

1613 kom nästa Älvsborgs lösen. Den skatten bestämdes till 1 miljon riksdaler (motsvarar drygt 500 miljoner kronor i dagens penningvärde) och skulle betalas med 4 delbetalningar under 6 år.

I och med 30-åriga kriget (1618-48) började personskatt tas ut. Mantalslängder (skattelängder) fördes över alla friska personer mellan 15-63 år och de hade sedan att betala mantalspenning.

1625-1635 skulle en kvarntullskatt betalas.

1635 infördes boskapsskatt.

Alla dessa skatter noterades under skattskrivningen under januari – mars varje år.

För att ta del av dessa skatteländer kan man söka på SVAR som har längder från 1642 och framåt. Om man vill söka i tidigare längder får man bege sig till respektive stads- och landsarkiv.

Forts. på sid. 2

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS
SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Jo Carina Wolff, Storskiftesväg. 118
145 60 Norsborg. Tel. 08-531 822 47,
mobiltfn. 070-351 41 22

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 6082396

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Karl Erik Gräns, 778 23 53
V.ordf. Carin Johansson, 778 02 51
Sekr. Jo Carina Wolff, 531 822 47
E-post: jo.carina.wolff@telia.com
Kassör: Inger Feldhofer tel. 778 23 51
Klubbmäst. Arne Mattsson, 530 37116
Suppl. Anita Karlsson, 530 333 10
Suppl. Mats Johansson, 6082396

AnletsBladet

Ansv.utg. Karl Erik Gräns, 778 23 53
E-post: keg@kegkonsult.se
Red. Arne Mattsson, tel. 530 371 16
E-post: armatt@telia.com
Hans Stedfeldt, 530 364 77
E-post: hans@stedfeldt.pp.se

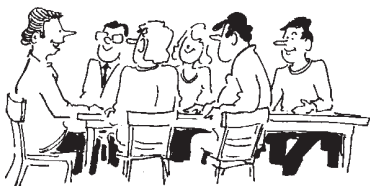
Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2011: 175:-
Famijlemblem: 50:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 778 23 51
E-post: inger.feldhofer@telia.com

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Styrelsemöten kommer att hållas onsdagarna den 14/9, 12/10, 9/11, 7/12.

Medlemsträffar

Höstens medlemsträffar blir den 28/9, 26/10, 23/11 (studiebesök).
Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vassa pennan och skriv - tidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Släktforskning...forts. från sid. 1

Vi nutida släktforskare kan väl konstatera att inget ont som inte har något gott med sig. Tack vare alla krig som kostade mycket pengar började man föra register över folk och få och dessa kan vi nu ta del av för att spåra våra anor långt bort i det dunkla förflutna. □

Forskarrummets öppettider

Följande onsdagar under hösten 2011 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba öppet.

14 sept. (13-17)	21 sept. (13-17)
5 okt. (18-21)	12 okt. (13-17)
19 okt. (18-21)	2 nov. (13-17)
9 nov. (13-17)	16 nov. (13-17)
30 nov. (18-21)	7 dec. (13-17)
14 dec. (13-17)	

Våra tidningar och böcker

I skåpen i vårt släktforskarrum har vi böcker och tidningar som ni kan läsa.

Tidningarna kommer från andra släktforskarföreningar som vi byter blad med.

Fina årsböcker från Svenska släktforskarförbundet har vi också. De innehåller intressanta artiklar om många olika ämnen.

Läs dem på plats eller låna hem!

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för AnletsBladet nr. 2/2011 har föreningen fått 3 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Marie Bargerbrant	Huddinge
Stefan Jacobsson	Rönninge
Astrid Clasbo	Huddinge

Studiebesök på Krigsarkivet

På kvällen den 25 maj samlades 19 stycken förväntansfulla för en visning av Krigsarkivet.

Vi togs emot av arkivarie Carina Gunnarsson som guidade oss runt på arkivets olika delar.

Under den inledande presentationen fick vi veta att Krigsarkivet sedan den 1 januari 2010 ingår som en del i myndigheten Riksarkivet. Arkivet har dock anor så långt tillbaka som 1805 då det inrättades som ett arkiv för armén. Ansvaret utökades 1943 till att omfatta hela försvaret.

Efter en kort rundvandring i själva arkivet och en titt in i forskarsalen samlades vi i ett förevisningsrum. Där hade Carina Gunnarsson dukat fram ett antal exempel på handlingar som finns tillgängliga för intresserade forskare. Vi fick bland annat se ett exempel på hur en generalmönstringsrulla ser ut. Där fanns personuppgifter för samtliga soldater på regementet inklusive uppgifter om rusthållets nummer och namn. Vi såg också bildexempel på Livregementets grenadjärers uniform.

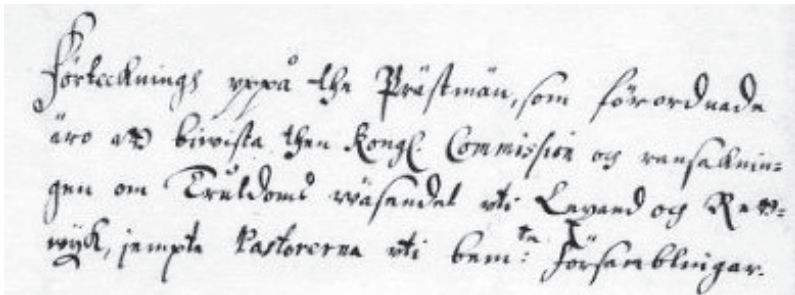
Krigsarkivet har ett omfattande kartmaterial. Vi noterade med glädje att Carina hade plockat fram exempel från Botvidsbygden. En Södertörnskart från 1716 med alla gamla torp inlagda tilldrog sig vårt särskilda intresse liksom en karta över Fittja/Flottsbro från 1789.

För den som har höga militärer bland sina anor så bör man absolut söka i Krigsarkivets personliga arkiv. Vi fick se ett exempel ur Axel von Fersens personliga mapp.

Det var en intressant visning av Krigsarkivet och vi var flera som uttryckte stort intresse av att snart återkomma för att komplettera vår egen fortsatta forskning.

Text: Karl Erik Gräns

Protokoll från häxprocesser

De utan jämförelse största häxprocesserna i Sverige pågick under åren 1667-1676, då en rad rättegångar runt om i landet hölls där personer anklagades för att vara häxor, stå i förbund med djävulen och resa till häxsabbaten i Blåkulla. Ungefär 300 kvinnor och män dömdes till döden av särskilda domstolar, så kallade trolldomskommisioner. Protokollen från dessa rättegångar innehåller stora mängder vittnesmål från barn som säger sig natttid ha ryckts upp ur sina sängar och blivit bortförda av häxorna,

som på vägen till Blåkulla red på kvastar, bakåtvända kor eller förtrollade människor.

Arkiven från trolldomskommisionerna i Bohuslän, Dalarna, Väster-norrland, Uppsala och Stockholm finns nu tillgängliga i digital form. Det gäller även ämnessamlingen Trolldom och annan vidskepelse, som både innehåller handlingar som rör de stora häxprocesserna 1667-1676 och andra mindre häxprocesser.

För att komma åt arkiven krävs abonnemang på SVAR.

Källa: www.riksarkivet.se

Släktforskardagarna i Norrköping

Text: Karl Erik Gräns

Under det sista veckoslutet i augusti genomfördes årets släktforskardagar i Norrköping i strålande sensommarväder. Evenemanget inleddes med en festlig och pampig invigning. Militärmusik blandades med tal av kommunstyrelsens ordförande, landshövdingen, kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth och vår egen förbundsordförande Barbro Stålheim. I samband med invigningen hölls också ett lysande anförande av författaren och historikern Christopher O'Regan. Han talade med stor inlevelse och passion över ämnet "Skimret över Gustafs dagar" – den gustavianska tiden.

Riksstämman genomfördes lugnt och städat. Riksförbundet kunde visa upp ett överskott på hela 3,7 miljoner kronor, ett resultat som till stor del kom sig av en succéartat

försäljning av Sveriges Dödbok. CD-skivan gavs ut så sent som under augusti 2010, men sålde trots detta i hela 9.000 exemplar. Riksförbundets ekonomi är således mycket god för tillfället.

De motioner som lämnats in till stämman var positiva och konstruktiva. Styrelsens svar var väl genomarbetade och debatterna var lugna och sakliga.

Valberedningen hade uppenbarligen gjort ett bra förberedande arbete trots att några sena avhopp från styrelsen hade stört planeringen. Valberedningens förslag till styrelse godtogs av stämman utan debatt.

Parallellt med riksstämman pågick dels en omfattande seminarieverksamhet, dels en utställning. I 3

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba Buss 715 avgår 18.17 och 18.47 från Tumba C och stannar utanför lokalen.

28/9 kl. 19.00 Medlemsträff

Kring Uttran

Bengt af Klintberg, välkänd etnolog, författare och konstnär besöker vår förening och kåserar kring sin senaste bok - "Kring Uttran".

Kaffe serveras från kl. 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-

26/10 kl. 19.00 Medlemsträff

Fader okänd

Författaren till Släktforskarförbundets nya handbok - "Fader okänd", Elisabeth Reutersvärd ger praktiska råd hur man kan gå vidare när Födelseboken bara anger "oäkta", och raden för faderns namn gapar tom.

Kaffe serveras från kl. 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

23/11 Studiebesök

Vi har bokat in ett besök på Lantmäteriets kontor i Stockholm. Vi kommer speciellt att titta på "Historiska kartor". Mera information om detta studiebesök kommer i nästa nummer av AnletsBladet. □

Med svenska mått mätt

Text: Mats Johansson

I förra numret av AnletsBladet började jag att gå igenom de svenska måttsystemen. Längdmåtten behandlades ingående. Nu fortsätter jag med viktmått som är betydligt mer komplicerat. Jag begränsar mig till grunderna. Vill ni veta mer så kan jag hjälpa till med hänvisningar om ni frågar. Enklast sker det via akuten@botvid.org.

Viktsystemet fick relativt tidigt en viss enhetlighet. Tyvärr så var det mest till namnet och inte till ”innehållet”. Risken är därför stor att man tar fel när samma enhet betyder olika saker i olika sammanhang, yrken och olika landsdelar.

Den högst förekommande enheten var skeppundet. Man talade ofta om **stapelstads-** eller **Stockholmsvikt**. Benämndes ibland även Stockholms vågevikt. Storleken var nästan precis 136 kg. 7½ skeppspund motsvarade därmed ca 1 ton (egentligen 1016 kg).

Viktenheten skeppund användes för metaller i stapelstädernas officiella vågar, vilka var obligatoriskt att använda, vid import och export av gods.

De viktigaste övriga viktslagen var **bergsvikt** och **viktualievikt** (det fanns fler). Ökade man stapelstadsvikten med 10 procent fick man ett skeppspund i **bergsvikt**. Det innebär att skeppundet var lika med ca 150 kg (inklusive en slitmån på ½ procent). Anledningen till dessa olika vikter var att mellanskillnaden, genom denna manipulation, skulle täcka transportkostnaderna. Detta stämde naturligtvis inte då värdet var olika på tex koppar och järn men de vägde ganska lika. Den högsta vikten var ca 194 kg och då gällde det **tackjärnsvikt**, som låg 30 procent över stapelstadsvikten och användes vid beräkning av produktionen i masugnar eller hyttor.

I detaljhandeln och för mindre varor förekom dock ingen av de nämnda enheterna utan istället **viktualievikt** (eller **besmansvikt**) som enligt gällande förordningar skulle vara ”huvudvikten för hela riket”. Viktualievikten motsvarade stapelstadsvikten med 25 procent tillägg dvs 170 kg.

Ovanstående gällde dock endast den högsta enheten dvs skeppundet. Underindelningen i sig är för oss som är vana vid decimalsystemet ganska ovanligt och komplicerat med ett så kallat dubbelt tjugotalssystem. Det innebär att relationerna är en 20-del och nästa steg en 400-del.

Tyvärr var det inte så enkelt. I verkligheten fanns det två konkurrerande underindelningar, dock båda med denna uppbyggnaden.

Den ena hette lispund och skålpund och gav alltså att ett skeppund var 20 lispund som var 400 skålpund. Den andra hette markpund och marker med samma indelning. Dock så grundade sig lispund och skålpund på viktualievikt och markpund och marker på stapelstadsvikt vilket gav att lispundet vägde 8,5 kg och skålpundet 425 gram. Markpundet motsvarade 6,8 kg och marker 340 gram. Sedan fanns det även mindre vikter. Nedanstående tabell ger en uppfattning av hur mycket de vägde. De avser viktualievikt och var det som gällde från början på 1600-talet till 1855 när decimalsystemet började införas.

Låter det svårt. Det är precis vad det var. Den viktigaste lärdomen av ovanstående är att man måste vara mycket noggrann och noga kontrollera i vilket sammanhang och när vikten man läser användes för att kunna tolka den rätt. Enda egentliga sättet att kontrollera att man tolkat viktangivelser korrekt är genom så kallad rimlighetstest. Ställ dig själv frågan- Är det rimligt att halsbandet vägde så och så mycket? Är svaret nej eller tveksamt, tag en funderare till på tolkningen.

I nästa nummer av AnletsBladet så skall jag berätta lite om rymdmått.

De källor jag hämtat information från är främst

- De svenska penning-, vikt- och måttsystemen av Eli F. Heckscher, andra utgåvan 1941.

- Mått, mål och vikt, PM av Håkan Axelsson, Mittuniversitetet 2007

1 skeppund = 20 lispund

1 skeppund = 170,0304 kg

1 lispund = 20 skålpund (marker)

1 lispund = 8,50152 kg

1 skålpund = 32 lod

1 skålpund = 425,076 g

1 lod = 4 kvintin

1 lod = 13,28363 g

1 kvintin = 3,320906 g